

2022-02-17

Miljöberättelse 2021

Laxå kommun, AB LaxåHem och Laxå kommunfastigheter AB

Årligen följer vi upp och sammanfattar resultatet av årets miljöarbete i en miljöberättelse.

Laxå kommuns vision 2030

Visionen är vårt långsiktiga mål, vår drömbild av hur platsen Laxå ska uppfattas 2030. Alla som bor och verkar i Laxå äger visionen och den ger oss livskraft. Tillsammans bygger vi steg för steg en ännu attraktivare och hållbarare plats.

"En välmående plats med hög trivselfaktor, stark sammanhållning och öppenhet mot omvärlden"

Visionen speglar de tre hållbarhetsperspektiven; social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. En välmående plats med ett rikt natur- och djurliv, där vi värnar om den biologiska mångfalden. Laxå kommun vill vara en förebild i sitt miljöarbete. Vi har ett aktivt miljöarbete och arbetar mot ständiga förbättringar. Vi har varit miljödiplomerade sedan 2012 och var Sveriges första kommun att leva upp till kraven enligt svensk miljöbas standard. Sedan 2019 är även de kommunala fastighetsbolagen AB Laxå Hem och Laxå kommunfastigheter AB inkluderade i kommunens miljödiplomeringsarbete och är miljödiplomerade.

Laxå kommun har under 2021 tagit fram en ny miljöpolicy som inkluderar arbetet med Agenda 2030 och under hösten arbetade vi med ett nytt *Näringslivsprogram* som är synkroniserat med Agenda 2030. I slutet av 2021 fattade politikerna beslut om att en ny *Översiktsplan* ska tas fram för 2025–2040. Översiktsplanen kommer att ha Agenda 2030

som grund och baseras på de olika lokala utvecklingsplanerna. Temat för översiktsplanen är Livskvalitet. I samtal, enkäter och intervjuer har det tydligt framkommit att den gemensamma nämnaren för invånarna är naturen. Invånare värdesätter att bo nära naturen och i väldigt många fall; i naturen. Projektet *Livskvalitet i landet Laxå* som avslutades under 2021 visar också på vad invånarna värdesätter och blir ett värdefullt inspel till översiktsplanen.

Vi arbetar aktivt för att minska vår klimatpåverkan

Ett flertal miljöutredningar har gjorts under åren och samtliga visar på samma betydande miljöaspekt. Laxå kommuns mest betydande miljöaspekt är klimatpåverkan. Kommunen arbetar aktivt för att begränsa klimatpåverkan och dessutom med de övriga nationella miljö kvalitetsmålen (14 av 16 relevanta för kommunen). Tillsammans ska vi bedriva ett miljöarbete som präglas av ständiga förbättringar och begränsning av förorening där miljölagstiftningen utgör en lägsta nivå. Vårt fokus ligger på minskad klimatpåverkan i våra kommunala verksamheter. Vi har klarat delmålet att minska klimatpåverkan med 25% till år 2020, jämfört med år 2009. Nu fortsätter arbetet med att nå målet om att minska klimatpåverkan med 37% till år 2027, jämfört med år 2009.

I Laxå kommun tar vi ansvar för att minska klimatutsläppen. Den energi som används ska vara förnybar, energianvändningen ska vara effektiv och nettoutsläppen av växthusgaser ska minska mot noll. Som en del av vårt klimatarbete påbörjades framtagandet av en ny *Energi- och klimatplan* för åren 2022–2050, vilket är en produkt av vår ambition att vår kommun ska bidra till att minska hoten om global uppvärmning.

Den indirekta miljöpåverkan minst lika viktig

I miljöutredningen fastslås även att kommunens indirekta miljöpåverkan är minst lika viktig, om inte viktigare, än den direkta miljöpåverkan. Vår ambition de kommande åren är att på olika sätt påverka hushållen och företagen i kommunen att minska sin klimatpåverkan. Vi vill som sagt vara en förebild i vårt miljöarbete. Ett exempel är att vi verkar för att statliga Sveaskog ska bruka skogen mer hållbart. Vi har regelbundna möten där tjänstemän från Sveaskog, skogsforskare från SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) och representanter för invånare och besöksnäring träffas för att diskutera hur skogen ska brukas i ett brett perspektiv.

Ytterligare ett projekt 2021 i samarbete med Sveaskog är *Inventering och restaurering av våtmarker* (LONA). Syftet är att restaurera våtmarker både för att förbättra hydrologin, och för den biologiska mångfalden i våtmarken och även omkringliggande vattendrag. Syftet är även att minska risken för uttorkning i värdefulla vattendrag för att bevara arter och ekosystem i ett varmare klimat. Under hösten 2021 ansökte vi även om LONA-bidrag för ett *Naturvårdsprogram i Laxå* som förhoppningsvis kommer att starta under våren 2022.

Laxå kommun har även under 2021 deltagit i *Glokala Sverige* som är ett kommunikation- och utbildningsprojekt med syfte att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030 bland politiker och tjänstepersoner i kommuner och regioner. Samarbetet har hittills resulterat i en 2 000 hektar hyggesfri zon runt Tivedens nationalpark. Skogsbruket är en viktig fråga för Laxå kommun då större delen av landytan i vår kommun består av skog, mer än 80 % ägs av Sveaskog. Skogen har en potential att bidra till rikare biologisk mångfald och ökad kolbindning om den brukas på ett klokt och hållbart sätt, vilket bidrar till minskad klimatpåverkan.

Laxå kommun deltar även i projektet *Rena resan i Östra Mellansverige* samt i *Nätverket för hållbart resande* som leds av Region Örebro län. Rena resan är ett treårigt projekt som ska bidra till att det hållbara resandet ökar och att utsläppen av koldioxid minskar. Projektet syftar till att stötta offentliga organisationer i deras arbete att främja nya beteenden och förändrade resmönster. Förhoppningen är att fler ska välja cykel, gång eller kollektivtrafik efter projektets slut. Under 2022 ska även en ny resepolicy för Laxå kommun tas fram. Där finns nu ett påbörjat samarbetsprojekt med Region Örebro län.

På grund av pandemin (covid -19) har hemarbete för de kommunanställda ökat där det är möjligt. Det ger minskade resor till och från jobbet. Samtidigt har uppmaningen varit att inte åka kollektivt, vilket kan ha ökat bilresorna till viss del. Utbildningar har erbjudits digitalt, och externa och interna möten har skett digitalt, vilket också har minskat resandet. Förhoppningen är att fortsätta med digitala möten även framöver.

Laxå kommun medverkar även i *Nätverket för klimat- och miljöfrågor i Örebro län* samt *Fossilfritt 2030-Fordon och drivmedel* som drivs av Region Örebro län. I samarbete med Länsstyrelsen i Örebro län ska en regional avsiktsförklaring för länets arbete med Agenda 2030 under 2022 tas fram och Laxå kommun medverkar i det arbetet.

Ett annat exempel på hur vi arbetar med indirekt miljöpåverkan är att de kommunala fastighetsbolagen (AB LaxåHem och Laxå kommunfastigheter AB) ställer krav på ramavtalsentreprenörer att genomföra kommunens miljöutbildning.

Ytterligare ett exempel på hur Laxå kommun arbetar för den indirekta miljöpåverkan är att vi, tillsammans med 12 andra kommuner, varit aktiva i *Västra Stambanegruppen* som via lobbyarbete verkar för att regeringen och Trafikverket ska fatta beslut om att investera i ökad kapacitet och robusthet på Västra Stambanan. Främst handlar det om en fyrspårsläsning mellan Alingsås och Göteborg och en sådan skulle till exempel innebära att två godståg i timmen i högrafik kan färdas till och från Nordens största hamn. Detta i sin tur innebär att mer gods i större utsträckning kan transporteras på järnväg istället för med lastbil. Vidare kommer persontrafiken kunna ökas kraftigt och för Laxås del skulle det innebära att ett regiontåg i timmen trafikerar Laxå. Andra fördelar för Laxå är förkortad

restid, till exempel till och från Örebro vilket kan medföra att fler väljer tåg som transportmedel istället för bil.

Lanseringen av den digitala grundläggande miljöutbildningen har visat sig fungera framgångsrikt. Många kommunanställda har genomfört den och det finns en genomförandeplan för de som ännu inte gått den. Samtliga politiker i Laxå kommun ska ha genomfört den grundläggande miljöutbildningen under början av 2022. Under 2022 kommer politikerna att erbjudas ett tillfälle för vidareutbildning inom miljöområdet. Ett exempel på hur vi arbetar med indirekt miljöpåverkan är att de kommunala fastighetsbolagen (AB LaxåHem och Laxå kommunfastigheter AB) ställer krav på ramavtalsentreprenörer att genomföra kommunens miljöutbildning.

Under hösten 2021 anordnades en miljöföreläsning med klimatfrukost för Laxå kommuns miljöinspiratörer och ledningsgruppen där Johan Tell kom och föreläste. En uppskattad föreläsning där vi även fick med oss konkreta tips på hur vi kan bidra till ett klimatsmartare samhälle.

Bibliotekets verksamhet spelar en viktig roll vad gäller kommunens indirekta miljöpåverkan. Information till allmänheten genom programverksamhet, föreläsningar och utställningar på biblioteket med temat klimat och miljö. Earth Hour, Håll Sverige Rent-dagen och Skräpplockardagarna samt Miljövänliga veckan uppmärksammas extra. Biblioteket har även arbetat med att lyfta fram miljöteman vid utställningar inom allmänskulturen. Utställningen "Marlou Jaspers Art" i Konsthallen hade ett tydligt miljötema. 2017 beslutades att utropa hela Laxå kommun till ekoturismområde med namnet *Tiveden Ekoturismområde* i syfte att bland annat gynna miljön och att synliggöra våra vackra naturområden.

Många miljöprojekt under 2021

Under 2021 har vi genomfört en förstudie för en gång- och cykelväg över Midsommarberget i Laxå. Syftet är att fler ska kunna gå och cykla till skolan istället för att föräldrar skjutsar med bil. Vid Centralskolan har vi separerat biltrafik från gång- och cykelbanan. Vi hoppas att också detta möjliggöra att färre elever behöver skjutas med bil och på så sätt ytterligare kunna minska vår kommuns negativa klimatpåverkan.

Laxå kommun har under förra året startat upp tre naturvårdsprojekt; *Skogsträdgård på Tivedstorp* där 800 växter planterades under hösten 2021, *Højens hagar Besöksmål* som handlar om anordningar och information för att visa ett skogsbete och arbetet med att förbättra den biologiska mångfalden samt *Højens hagar Pollineringen* där bland annat sandbäddar tillskapades för att gynna insikter.

Utvecklingsenheten lanserade nya Tiveden.se som bygger på Naturkartans plattform vilket hjälper besökare att inte bara besöka nationalparken utan också hitta till naturreservat.

Arbetet kommer att fortsätta under 2022. Ett viktigt utvecklingsprojekt som utvecklingsenheten drivit under 2021 är tillskapandet av 10 mil nya cykelleder i Tiveden.

Ekologisk statusklassning på Laxås vattenförekomster

- God ekologisk status
- Måttlig ekologisk status
- Otillfredställd ekologisk status
- Dålig ekologisk status

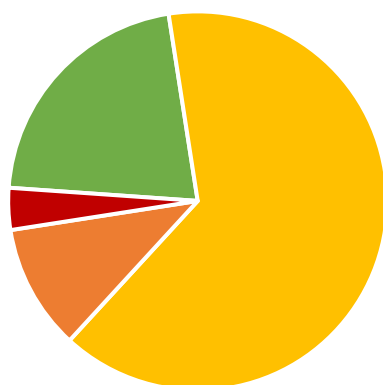

Diagram 1

Laxå kommun har ett stort ansvar för vattenkvalitet både som verksamhetsutövare, markägare, samhällsplanerare och tillsynsmyndighet. Ett *Åtgärdsprogram för vattenförekomster 2021-2027 i Askersund, Laxå och Lekeberg kommuner* har tagits fram med målsättning att samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk status innan 2027 i de fall status för miljö kvalitetsnormer inte klassats som god. Åtgärdsprogrammet möter vattenmyndigheternas krav om kommuners åtaganden där arbete med tillsyn och säkerställande av minskat utsläpp från enskilda avlopp ingår som en del av miljönämndens ansvarsområde. Kommunen har 28 ytvattenförekomster som har miljö kvalitetsnormer. Av kommunens vattenförekomster uppnår sex god ekologisk status, 18 har måttlig ekologisk status, tre vattenförekomster har otillfredsställd ekologisk status och en vattenförekomst har dålig ekologisk status, se diagram 1.

Under 2021 har vi även startat upp ytterligare tre miljöprojekt. *Projekt Hammarsjön*: Hammarsjön ligger i ett mycket variationsrikt landskap med höga biologiska och kulturella

värden. Syftet med detta projekt är att återskapa den naturliga meandringen för att öka vattnets uppehålls vilket gynnar grundvattenbildningen och minskar utsläpp av närsalter. Även den biologiska mångfalden ökar och motståndskraften mot klimatförändringar. Projektet ska även leda till att skapa möjligheter att sänka vattennivån vid fåglarnas häckningstid för att skapa möjlighet till hävd med bete och slåtter. Projektet *Invasiva arter*: Kartlägga utbredningen av invasiva främmande arter där förekomsten redovisas på kartor. Syftet med projektet är att få en uppfattning om invasiva arters utbredning och fungera som ett underlag för åtgärder antingen för att utrota en lokal förekomst eller förhindra spridningen, fokuserat mot känsliga lokaler. Projekt *Midsommarberget*: Midsommarberget är ett kommunalt naturreservat under bildande. Det ligger centralt i Laxås tätort och består av gles äldre tallskog, och har historiskt fungerat som festplats, med scen och dansbana. Syftet är att bevara den biologiska mångfalden och dess värdefulla naturmiljöer, samt att ytterligare höja området naturvärden. Syftet är också att säkerställa ett centralt och tillgängligt grönområde för rekreation, lek och undervisning.

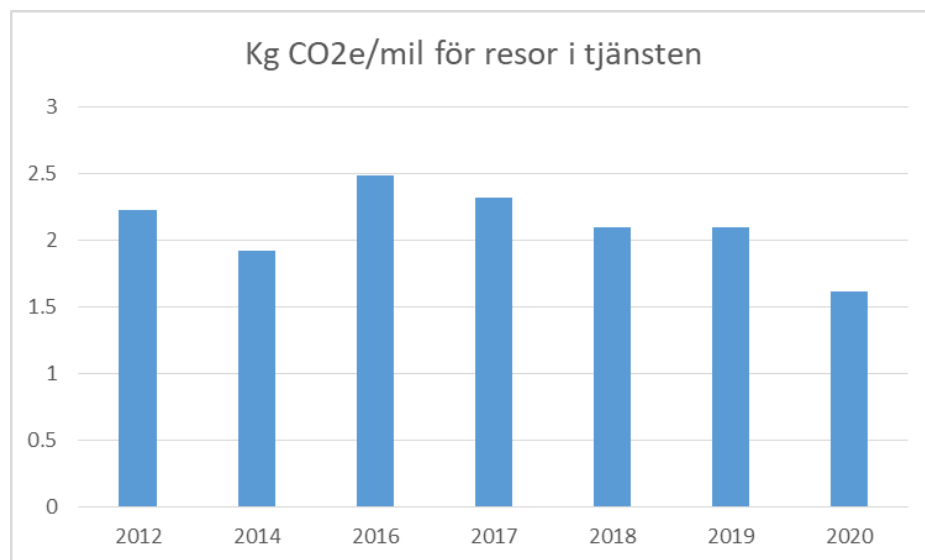
Kommunchefen fick i uppdrag att samordna arbetet med att transportera bort och omhänderta det byggavfall som blivit kvar på fastigheten Rölfors 9:58 efter företaget Rölfors Miljöåtervinning ABs konkurs. Arbetet påbörjades tidig vår och kunde avslutas i slutet av augusti. Totalt 13 655 ton avfall har transporterats bort med 492 långtradartransporter. Genom god sortering kunde 71 % av avfallet materialåtervinnas som sluttäckningsmaterial vid Mosjötippen och endast 29 % skickades till förbränning.

Våra CO₂-utsläpp fortsätter att minska

De kommunala fastighetsbolagen (AB LaxåHem och Laxå kommunfastigheter AB) har under 2021 antagit en ny affärsplan där arbetet fokuseras och utgår från att i alla plan gå mot hållbara bolag. Bolagen har även bytt leverantör av drivmedel till HVO100 som produceras utan palmolja. Ett arbete med byte av spetsvärme i Finnerödja för att fasa ut fossil uppvärmningskälla pågår. Tanken är att el ska ersätta och arbetet beräknas vara klart 2023.

El- och värmeförbrukningen är sedan flera år tillbaka 99 % förnyelsebar. Flertalet av kommunens verksamheter är kopplade till fjärrvärmenätet som produceras av Laxå Värme AB där värmen i huvudsak produceras med biobränsle (1% är fossilt bränsle). Ett gemensamt elavtal är tecknat för hela den kommunala verksamheten och består till 100 % av förnyelsebar el. De kommunala verksamheternas totala CO₂-utsläpp från el, värme, transporter och tjänsteresor var 244 ton år 2020. CO₂-utsläppen från matproduktionen var 227 ton 2020. De kommunala bolagen AB Laxå Hem och Laxå kommunfastigheter ABs totala CO₂-utsläpp från el, värme och resor var 2019 134 ton och 2020 85,6 ton. Koldioxidutsläppen har minskat med 48,4 ton. CO₂-utsläpp för 2021 kommer kunna redovisas under 2022.

Under de senaste åren har stora delar av fordonsflottan i kommunen bytts ut mot leasade el- eller hybridbilar. Detta har medfört att kommunens utsläpp av koldioxid från bilresor har minskat ner till 1,61 kg CO₂/mil år 2020. Arbetet med att byta ut till fler leasade el- eller hybridbilar samt utöka cykelflottan fortsätter kontinuerligt och koldioxidutsläppen förväntas minska mer framöver. Siffror för 2021 kommer att kunna redovisas under året.

Mat har stor miljöpåverkan och därför arbetar Måltidsenheten i kommunen ständigt med att minska klimatpåverkan från sina måltider. En av åtgärderna som görs i flera led är att minska koldioxidequivivalenten per kg inköpt livsmedel (CO₂e/kg livsmedel). Detta arbete sker redan vid upphandling av livsmedel och fortsätter sedan vid menyplanering, receptframtagning, inköp, tillagning och servering. Störst effekt fås genom att öka andelen vegetabilier och minska på mängden kött. Skolornas matsedel klimatanpassas i samråd med eleverna och de vegetariska rätterna som tillagas anpassas efter det eleverna tycker om. Eleverna har bl. a. fått prova att göra egna menyer och några av dessa har också serverats i kommunens alla skolor. På menyn och i serveringarna i Laxås skolor står alltid det vegetariska alternativet först av de två rätterna som serveras.

Arbetet med att minska matsvinnet sker ute i alla verksamheterna och under 2021 har matsvinnet mätts på alla skolor och diskuterats i skolornas Måltidsforum. Måltidsenheten arbetar ständigt med matsvinn genom att ha daglig kontakt och återkoppling med de verksamheter dit mat skickas, som förskolor och avdelningar inom särskilda boenden. Vid upphandling är målet att få in så mycket svenska produkter som möjligt i avtalet. Bl.a. serveras enbart svensk råvara när rent kött står på menyn. Ägg köps lokalt och antalet livsmedelstransporter till Laxås verksamheter har minskat från 11 till 5 leveransadresser under de senaste åren.

Inom Social- och omsorgsnämndens (SON) verksamheter arbetas det också med att minska matsvinnet. Korttids fryser till exempel in överbliven mat.

Vi använder färre kemikalier

Lokal- och miljöservice fortsätter användningen av kemikalier att minska. Kemikalierna har ersatts av mikrofibertrasor och moppar, dammvippor och ultrarent (avjoniserat) vatten. För att underlätta för övriga verksamheter, minska transporter och minska risk för felköp av kemikalier har Lokal- och miljöservice utökat sin verksamhet och sköter numera beställning och leverans av alla kemikalier till samtliga verksamheter. Verksamheter beställer direkt från Lokal- och miljöservice, vilket säkerställer att rätt kemikalier används. Lokal- och miljöservice arbetar också med att introducera andra verksamheter inom kommunen att använda kemikaliefri städning. Vår lokal- och miljöservice har kommit långt i sitt miljöarbete och under 2021 blev dem nominerade till Årets miljöföretag 2021.

Allaktivitetshuset fortsätter att plastbanta och har under 2021 fokuserat på att slussa ut plastpyssel som exempelvis pärlor och bytt ut dessa mot trä och andra giftfria varianter. De har även arrangerat loppis och har bytt ut flera spelkontroller till laddningsbara varianter istället.

På kommunhuset har digitaliseringen uppmärksammats stort under 2021 p.g.a. Covid-19, med digitala möten och utbildningar. Ekonomienheten har arbetat med att öka andelen digitala fakturor, både de som skickas från kommunen och de som kommer in till kommunen, genom bland annat digitala pärmar istället för vanliga pärmar och digitalisering av dagrapporter. Internservice planerar införandet av e-tjänster för att minska pappersförbrukningen och har utökat andelen digitala möten.

Individ- och familjeomsorg (IFO) har även dem arbetat med fler digitala lösningar, exempelvis mottagande av dokument som sker digitalt i och med Covid-19 och kommer så att fortsätta ske efter pandemin. Digital orosanmälan och ansökan om ekonomiskt bistånd kommer att ske digitalt då detta framtagits under 2020. Teams används istället för att skicka information i pappersform. Digitala fakturor efterfrågas vid tecknande av avtal med verkställigheter.

Vår nya återvinningscentral invigdes nyligen i Laxå, en riktigt fin anläggning som ligger bra placerad och som gör det mycket lättare för våra kommuninnevånare att sortera och lämna avfall som inte hamnar i soptunnan. Snart kommer dessutom ett så kallat "grönt kort" införas så att man kan lämna avfall på en stor del av dygnets timmar. I november 2021 invigdes den nya anslutningen från väg 205 till den nya återvinningscentralen. Projektet kommer att leda till ökad insamling och minskat bilåkande. Återvinningscentralen används även i utbildningssyfte. Förskolan Junibacken exempelvis, går med barnen varje fredag till vår återvinningscentral för att kasta veckans skräp, dem

hjälpas åt att sortera ut rätt och lär barnen om avfallssortering.

Inom skola och förskola sker en stor utbildningsinsats inom de olika miljöområdena anpassade efter barnens ålder. Bland annat är fokusområdena: hållbar utveckling, sjöar och vattendrag, ekologi, Sveriges skogar, hållbart jordbruk, samt Sveriges växter och djur. Utöver det arbetar skolorna och förskolorna också aktivt med att utbilda barnen inom källsortering, återvinningsmaterialens kretslopp och nedskräpning (genom exempelvis Håll Sverige Rents skräpplockardagar).

Skolorna och förskolorna arbetar utifrån en beslutad plan om giftfri skola och förskola, med att minska gifter i verksamheten. Bland annat genom att fasa ut plast och inhandla giftfria produkter. Andra aktiviteter som sker på förskolorna är pyssel med återvinningsmaterial, odling av ätbara växter och återkommande skogsbesök med barnen. Samtliga förskolor i Laxå kommun är nu med i Grön Flagg och förskolan Jordgubben i Finnerödja blev utsedd till Årets hållbara förskola 2021 i Håll Sverige Rents rikstävling.

Integrations- och arbetsmarknadsenheten arbetar kontinuerligt med introduktion av nyanlända i kommunen där samhällsorientering inkluderar miljöinformation och källsortering till exempel. De har också tagit fram ett körschema för Servicelaget och Tvättservice som minimerar onödig bilkörning. Uthyrning till kommunens invånare vad gäller sport-och fritidsartiklar inom Fritidsbankens verksamhet är ytterligare ett exempel på vad dem arbetat med under 2021. Det leder till minskad konsumtion genom att i stället för att behöva köpa nytt kunna återanvända.

Laxå kommun har genomfört en rad olika miljöförbättringar under 2021. Vi arbetar aktivt och mot ständiga förbättringar. Kommunens verksamheter arbetar tillsammans på många olika sätt med miljö och utifrån den egna kärnverksamhetens möjligheter bidrar till att uppnå vårt gemensamma mål, att minska klimatpåverkan med 37% till år 2027, jämfört med 2009.

Sammanställning av nyckeltal

Sammanställning av nyckeltal		År	År	År	År	År	År	År	År
Laxå kommuns verksamheter		2012	2014	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal anställda		413	410	467	405	417	442	463	452
Miljöaspekt	Indikatorer/ nyckeltal								
Resor i tjänsten	Resor i kollektivtrafiken/invånare		65			16			
	CO2 vinst för tågresor				116	93		10,4	
	Kg CO2e/mil för resor i tjänsten	2,22	1,92	2,49	2,32	1,6			
Energi- och värmeförbrukning	% förnybar energi i kommunens lokaler		93			99			99
Matproduktion	% ekologiska livsmedel	11,2	30	33,6	44,7	44,2	45,0	49,6	
	Kg CO2e/kg livsmedel för matproduktionen	2,2	2,0	2,1	2,1	1,6	1,5	1,5	1,5
Andel gröntflagg	% gröntflagg i förskolor				20	20		100	100

Utvärderad och godkänd
av miljöansvarig:

Datum:

Harry Lundin

Angela Cigognini